

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення вченої ради університету
29 серпня 2025 року,
протокол № 1.

Ректор університету, голова вченої
ради,
доктор юридичних наук, професор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК

29 серпня 2025 року

М.П.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ТЕОРІЯ АРГУМЕНТАЦІЇ»
для підготовки на третьому (освітньо-науковому) рівні здобувачів вищої
освіти ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 Фінанси,
банківська справа, страхування та фондовий ринок
галузі знань 07 Управління та адміністрування

м. Хмельницький
2025

РОЗРОБНИК:

Завідувач кафедри філософії, соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання,
доктор філософських наук, професор
25 серпня 2025 року

Леонід ВИГОВСЬКИЙ

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри філософії, соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання
26 серпня 2025 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри, доктор філософських наук,
професор
26 серпня 2025 року

Леонід ВИГОВСЬКИЙ

Деканеса факультету публічного управління,
кандидатка наук з державного управління,
доцентка
27 серпня 2025 року

Тетяна ПІДЛІСНА

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
27 серпня 2025 року, протокол № 1.

Голова методичної ради університету,
кандидатка наук з державного управління,
доцентка
27 серпня 2025 року

Ірина КОВТУН

ЗМІСТ

	Стор.
1. Опис навчальної дисципліни	– 3
2. Заплановані результати навчання	– 3
3. Програма навчальної дисципліни	– 5
4. Структура вивчення навчальної дисципліни	– 5
4.1. Аудиторні заняття	– 5
4.2. Самостійна робота здобувачів	– 5
5. Методи навчання та контролю	– 5
6. Схема нарахування балів	– 6
7. Рекомендовані джерел	– 6
7.1. Основні джерела	– 6
7.2. Допоміжні джерела	– 7
8. Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 7

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
2. Код і назва спеціальності	– 07 Управління та адміністрування
3. Назва спеціалізації	– спеціалізація не передбачена
4. Назва дисципліни	– Теорія аргументації
5. Тип дисципліни	– вибіркова
6. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– третій
7. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– доктор філософії
8. Обсяг вивчення дисципліни:	
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 3,0/90
9. Форма семестрового контролю	– залік
10. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	– «Філософія науки»; «Культура мовлення науковця»; «Методологія наукової та педагогічної діяльності».
2) супутні дисципліни	– -
3) наступні дисципліни	– -
11. Мова вивчення дисципліни	– українська.

2. Заплановані результати навчання

Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни	Загальні компетентності
	ЗК 01. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
	ЗК 02. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
	Спеціальні компетентності
	СК 03. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами, опрацьовувати та ефективно використовувати наукову літературу за напрямом досліджень.

Програмні результати навчання	ПР 03. Обґрунтовувати актуальність досліджень, можливість досягнення поставлених цілей з урахуванням наявних ресурсів, формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати аналізу наукових літературних джерел, економіко-математичного моделювання, аргументувати висновки за результатами досліджень.
-------------------------------	--

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет, завдання та функції курсу «Теорія аргументації»

Аргументація як соціальне явище та форма пізнавальної діяльності. Аргументація як галузь наукового знання, яка поєднує дослідження, аргументацію і переконання. Предмет, функції та завдання теорії аргументації. Аргументація як предмет філософського та міждисциплінарного дослідження. Філософсько-методологічні засади аргументації (онтологічні, гносеологічні, логічні, методологічні, аксіологічні, прагматичні). Поняття істини, обґрунтування та переконливості. Основні підходи до розуміння аргументації (логічний, когнітивний, психологічний, прагматичний). Аргументація і логіка: спільне та відмінне. Раціональний характер аргументації. Аргументація та цінності. Місце теорії аргументації в філософії, логіці, риториці та комунікативних науках. Історичні витoki теорії аргументації (античність, середньовіччя, Новий час, неориторика та основні сучасні підходи).

Тема 2. Типи та структура аргументації

Класична логічна модель аргументації. Типи аргументації за логічною формою (дедуктивна, індуктивна, аналогічна). Типи аргументації за змістом та формою підстав (фактологічна, теоретична, аксіологічна, нормативна). Типи аргументації за способом впливу (раціональна, емоційна, риторична). Типи аргументації за формою взаємодії (монологічна, діалогічна, полемічна). Структура аргументу (теза, аргументи, демонстрація). Правила стосовно тези доведення. Вимоги щодо відношення до аргументів. Демонстрація (або форма доведення) і її види. Спростування та його різновиди: спростування тези, спростування аргументів, спростування демонстрації. Некоректні аргументи і способи їх критики. Критика, її мета і способи. Контраргументація та спростування.

Тема 3. Логічні помилки та маніпуляції в процесі аргументації

Види прийомів в суперечці (логічні, соціально-психологічні, організаційно-процедурні). Основні логічні помилки в аргументації, які пов'язані з порушенням правил логічної форми. Класифікація основних помилок, що зустрічаються в процесі аргументації. Формальні логічні помилки (неправильний силізм, ствердження наслідку, заперечення підстави, «коло» у доведенні). Неформальні логічні помилки (підміна тези, двозначність понять (еквівокація), хибна причина, поспішне узагальнення). Маніпуляції в аргументації. Основні маніпулятивні прийоми (апеляція до емоцій, апеляція до авторитету, апеляція до більшості, персональна атака, створення хибної дилеми, підміна причин наслідками). Основні ознаки маніпулятивної аргументації (емоційно забарвлена мова; перебільшення або замовчування фактів; використання стереотипів і ярликів; ухилення від відповіді на заперечення). Паралогізми, софізми та парадокси. Способи морального тиску на опонентів і слухачів. Роль моральної позиції в процесі аргументації.

Тема 4. Аргументація в науковому та публічному дискурсах

Особливості наукового обґрунтування. Аргументація в гіпотезах, теоріях і моделях. Наукові дебати та полеміка. Критерії наукової аргументованості. Основні риси наукової

аргументації (раціональність і логічна строгість, об'єктивність і доказовість, системність, критичність, інтерсуб'єктивність). Форми реалізації наукової аргументації (наукові статті, монографії; дисертації; наукові доповіді, рецензії, полеміки). Аргументація в наукових текстах і дослідженнях. Основні структурні компоненти наукового тексту (вступ, основний текст, висновок). Вимоги до наукового тексту. Аналіз і оцінка прийнятності запропонованих аргументів (свідчення, громадська думка, фактологічні судження, наукові істини, закони логіки тощо). Надмірний вплив попередньої дослідницької роботи на виклад матеріалу. Вимоги в контексті аргументації до анотацій, рефератів, оглядів і рецензій. Особливості написання дисертаційних робіт в плані аргументації. Етика аргументації та академічна доброчесність. Публічна та повсякденна аргументація. Основні риси аргументації в публічному дискурсі (комунікативна спрямованість, поєднання раціонального й емоційного, оціночність і ціннісність, контекстуальність). Сфері застосування публічної та повсякденної аргументації (політичні дебати та промови; публіцистика й медіадискурс; правовий та судовий дискурс; громадські дискусії, виступи, ток-шоу). Аргументація в мас-медіа. Пропаганда і контраргументація. Інформаційні війни та аргументативні стратегії.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Аудиторні заняття

4.1.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом, що визначається у силабусі навчальної дисципліни.

4.1.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються у силабусі навчальної дисципліни.

4.1.3. Плани семінарських занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань визначаються у силабусі навчальної дисципліни.

4.2. Самостійна робота аспірантів

4.2.1. Самостійна робота аспірантів включає завдання до кожної теми.

4.2.2. Завдання для самостійної роботи аспірантів зазначаються в силабусі навчальної дисципліни.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдові презентації.

На семінарських заняттях відбувається:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- тренінги спрямовані на розвиток здатності генерування нових ідей;
- вирішення тестових завдань;
- повідомлення про виконання індивідуальних завдань.

Поточний контроль знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни проводиться у формах:

1. усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування аспірантів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;
2. усне або письмове (у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку, за умови якщо здобувач освіти за поточний контроль накопичив менше 36 балів, або бажає отримати підсумковий бал вищий за розрахунковий, який обчислюється за формулою:

$$\sum c = \text{Бпк} * 100 / 60, \text{ де:}$$

$\sum c$ – загальна кількість балів;

Бпк – кількість балів, отриманих за поточний контроль.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів за результатами навчання здійснюється за схемою, наведеною на рис.

Рисунок 1. Схема нарахування балів

6.2. Обсяг балів, здобутих аспірантами під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи та виконання індивідуальних завдань визначаються у силабусі навчальної дисципліни.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Аристотель. Риторика / пер. з давньогрец. Київ : Основи, 2007. 352 с.
2. Головащенко, І. О. Теорія та практика аргументації : практикум [Електронний ресурс] Вінниця : ВНТУ, 2025. 56 с.
3. Виговський Л.А. Логічна культура особистості як засіб протидії інформаційно-психологічним впливам на свідомість громадян України. *ГРААЛЬ НАУКИ : міжнар. наук. журнал*. Вінниця : ГО «Європейська наукова платформа»; НУ «Інститут науково-технічної інтеграції та співпраці», 2024. № 49. С. 911-919.
4. Виговський Л.А. Логічні основи теорії аргументації. *Логіка: Навч. посіб. для студ. юридичних спеціальностей*. Хмельницький : ХУУП, 2012. С. 182-199.
5. Івін О. А. Логіка аргументації : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2007. 304 с.
6. Козловець М. А. Логіка та аргументація : навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2015. 256 с.
7. Козловський В. П. Критичне мислення та аргументація : навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2019. 216 с.
8. Конверський А. Є. Логіка : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 448 с.
9. Копніна Г. О. Логіка аргументації. Київ : Либідь, 2011. 304 с.

10. Перельман Х., Ольбрехтс-Титека Л. Нова риторика: трактат про аргументацію / пер. з фр. Київ : КМ Академія, 2001. 464 с.
11. Тулмін С. Використання аргументів / пер. з англ. Київ : Ніка-Центр, 2003. 320 с.

7.2. Допоміжні джерела

12. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Львів : ПАІС, 2004. 344 с.
13. Ван Емерен Ф. Г., Гроотендорст Р. Прагмадіалектична теорія аргументації / пер. з англ. Київ : КМ Академія, 2008. 384 с.
14. Виговський Л.А. Формування критичного мислення особистості як важливої складової інформаційної безпеки України. *Збірник тез XXVII щорічної звітної наукової конференції науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів ХУУП імені Леоніда Юзькова : Управлінські та правові засади забезпечення розвитку України як європейської держави.* (м. Хмельницький, 10 березня 2023 року). Хмельницький : ХУУП імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 186-188.
15. Шаповал В. М. Риторика : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 240 с.
16. Шопенгауер А. Еристика, або Мистецтво мати рацію. Харків : Фоліо, 2019. 160 с.
17. van Eemeren F. H., Grootendorst R. A Systematic Theory of Argumentation: The Pragma-Dialectical Approach. — Cambridge : Cambridge University Press, 2004. — 228 p.
18. Walton D. Argumentation Schemes for Presumptive Reasoning. — Mahwah, NJ : Lawrence Erlbaum Associates, 1996. — 332 p.
19. Govier T. A Practical Study of Argument. — 7th ed. — Belmont, CA : Wadsworth, 2010. — 496 p.
20. Tindale C. W. Fallacies and Argument Appraisal. — Cambridge : Cambridge University Press, 2007. — 224 p.
21. Habermas J. The Theory of Communicative Action. Vol. 1. — Boston : Beacon Press, 1984. — 465 p.
22. Fairclough N. Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language. — London : Longman, 1995. — 265 p.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Scopus Preview. URL: <https://www.scopus.com/>
2. Верховна Рада України. URL: <http://www.rada.gov.ua>
3. Державна науково-технічна бібліотека України. URL: <http://gntb.gov.ua/ua/>
4. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://mon.gov.ua>
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua>
6. Офіс Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua>
7. Хмельницька міська рада. URL: <http://www.khmelnysky.com/>
8. Хмельницька обласна державна адміністрація. URL: <http://www.adm.km.ua/>
9. Хмельницька обласна рада. URL: <http://km-oblrada.gov.ua/>
10. Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека. URL: <http://www.ounb.km.ua/>
11. Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова. URL: <http://www.univer.km.ua/>

ОНОВЛЕНО:

Завідувач кафедри філософії, соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання, доктор філософських наук, професор

_____ Леонід ВИГОВСЬКИЙ

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри філософії, соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання
06 листопада 2025 року, протокол № 4.

Завідувач кафедри філософії, соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання, доктор філософських наук, професор
06 листопада 2025 року

_____ Леонід ВИГОВСЬКИЙ